

بنام خدا

مدیریت و انتقال اجساد در ساختمان‌های فروریخته ناشی از انفجارات یکی از حساس‌ترین بخش‌های عملیات آواربرداری است؛ زیرا علاوه بر ملاحظات انسانی و حقوقی، خطرات ایمنی جدی (ثانویه) نیز وجود دارد.

شهریارمزیدآبادی

مدرس امداد و نجات

راهنمای عملیاتی، ایمن و مرحله‌به‌مرحله مدیریت و انتقال اجساد- درس چهل و چهار

۱. ماهیت خطر در اجساد ناشی از انفجار

اجساد در این شرایط ممکن است با خطرات زیر همراه باشند:

خطرات مستقیم:

- ناپایداری سازه (ریزش ثانویه)
- وجود مهمات عمل‌نکرده (UXO) یا مواد منفجره باقیمانده
- نشت گاز یا مواد شیمیایی
- آلودگی بیولوژیک (خون، ترشحات)

خطرات غیرمستقیم:

- فشار روانی بر نیروها
- اختلال در تمرکز و افزایش خطای انسانی

۲. اصول کلیدی قبل از دسترسی به جسد

الف) ایمن‌سازی صحنه

- تأیید ایمنی توسط تیم:
 - مهندسی سازه
 - تیم EOD (خنثی‌سازی مواد منفجره)
- تعریف مناطق:
 - Hot / Warm / Cold Zone
- قطع کامل:
 - برق، گاز، سوخت

ب) تثبیت محل

- شمع‌گذاری (Shoring) اطراف جسد

- حذف آوارهای معلق
- ایجاد مسیر دسترسی ایمن

مثال:

جسدی زیر یک دال ترک خورده:

- ابتدا تثبیت دال
- سپس ورود تیم
- در غیر این صورت: ریزش ثانویه و تلفات

۳. تجهیزات حفاظت فردی (PPE)

حداقل الزامات:

- کلاه ایمنی
- دستکش مقاوم (ضدبرش + ضدآلودگی)
- ماسک (۹۵N یا ترجیحاً ۳P)
- لباس کار مقاوم یا یکبارمصرف
- کفش ایمنی

در شرایط خاص:

- PPE بیولوژیک (در صورت آلودگی بالا)
- PPE شیمیایی (در صورت احتمال مواد خطرناک)

۴. نحوه برخورد با جسد

اصول:

- احترام کامل به جسد
- حفظ شواهد (Forensic اهمیت دارد)
- حداقل جابجایی غیرضروری

بررسی اولیه:

- آیا جسد کامل است یا متلاشی؟
- آیا زیر فشار آوار است؟
- آیا خطرات اطراف وجود دارد؟

۵. آزادسازی جسد (Body Recovery)

روش‌ها:

- برداشتن آوار به صورت لایه به لایه
- استفاده از ابزار:
 - دستی (بیل، کلنگ سبک)
 - هیدرولیک (جک، اسپریدر)
- جلوگیری از:
 - کشیدن ناگهانی جسد
 - ایجاد لرزش شدید

مثال:

جسد گیر افتاده زیر تیر:

- استفاده از جک برای بلند کردن تیر
- تثبیت تیر
- سپس خروج آرام جسد

نکات ایمنی مهم:

- احتمال وجود قطعات انفجاری پنهان در اطراف جسد
- هرگونه سیم، فلز مشکوک → توقف عملیات

۶. مدیریت بهداشتی و بیولوژیک

- استفاده از دستکش دوپل
- جلوگیری از تماس مستقیم با مایعات بدن
- ضدعفونی ابزار و دست‌ها
- عدم خوردن/نوشیدن در صحنه

۷. شناسایی و مستندسازی

اقدامات:

- اختصاص شماره به جسد
- ثبت: محل دقیق کشف/وضعیت جسد
- عکسبرداری قبل از جابجایی (در صورت امکان)
- جمع‌آوری وسایل شخصی جداگانه

۸. بسته‌بندی (Body Handling)

۹. انتقال از داخل آوار به بیرون

اصول انتقال:

- انتخاب مسیر ایمن و تثبیت شده
- استفاده از:
 - برانکارد
 - بسکت
- انتقال آهسته و کنترل شده

مثال:

مسیر باریک در آوار:

- ایجاد تونل ایمن
- استفاده از طناب برای هدایت
- انتقال مرحله‌ای

خطرات حین انتقال:

- ریزش مسیر
- لغزش
- گیر کردن تجهیزات

۱۰. تحویل در بیرون (Cold Zone)

- انتقال به محل مشخص:
 - Temporary Morgue
- ثبت تحویل
- ضدعفونی تجهیزات

۱۱. بایدها و نبایدها

بایدها:

- ایمن‌سازی قبل از هر اقدام
- کار تیمی (Buddy System)
- مستندسازی دقیق
- حفظ کرامت انسانی

✗ نبايدها:

- عجله در خروج جسد
- ورود بدون بررسی UXO
- کشیدن یا پرتاب جسد
- نادیده گرفتن خطرات ثانویه

۱۲. نکات روانی برای تیمها

- مواجهه با اجساد انفجاری بسیار سنگین است
- استفاده از:
 - استراحت دوره‌ای
 - حمایت روانی (CISM)
- جلوگیری از فرسودگی ذهنی

جمع‌بندی نهایی

در عملیات انتقال اجساد از آوار ناشی از انفجار:

- اول ایمنی صحنه، سپس بازیابی جسد
- هر جسد ممکن است با یک خطر پنهان همراه باشد
- عملیات باید:
 - آهسته
 - کنترل‌شده
 - مستند و ایمن انجام شود